

Het archief van Lydia Chagoll

Sofie Vrielynck, Amsab-ISG

Eind vorig jaar werd het archief van Frans Buyens (1924-2004) in depot gegeven door zijn weduwe Lydia Chagoll. Bij een eerste doorlichting werd al snel duidelijk dat er naast het omvangrijke archief van Frans Buyens, ook materiaal zat van Lydia Chagoll betreffende haar verleden als danseres, schrijfster en cineaste en van sociale activiteiten waaraan ze haar naam verbond. Als richtlijn voor de scheiding van beide archiefvormers werd hun curriculum vitae of biografie gebruikt. Lydia Chagoll werkte ook als cineaste mee met Frans Buyens: voor materiaal daaromtrent werd geopteerd het samen te voegen met het archief van Frans Buyens, dat in een latere fase zal verwerkt worden.

Omdat er in de toekomst nog materiaal overgedragen zal worden, opteerden we voor een stortingslijst. Een inventaris maken loont enkel de moeite bij een afgerond archief. Al wat aan dit eindresultaat voorafgaat is immers work in progress.

Lydia Chagoll, 1965 (© Archief Lydia Chagoll)

Lydia Chagoll werd op 16 juni 1931 geboren als Aldewereld Lyda, een van de beide dochters van een joods-Nederlands gezin dat in België woonde. Reeds als kind had ze iets met dansen, ze deed aan kunstijsschaatsen. Bij het uitbreken van de oorlog vluchtte het gezin Aldewereld; via omzwervingen kwamen ze uiteindelijk terecht in een jappenkamp in Indonesië, moeder en dochters in een vrouwenkamp, vader als krijgsgevangene in een mannenkamp. Deze ervaringen heeft ze later neergepend en uitgegeven in *Zes jaar en zes maanden (1981)*, *Buigen in Jappenkampen (1995)* en *Hirohito, keizer van Japan. Een vergeten oorlogsmisdadiger? (1988)*.

In het kamp kreeg Lyda balletlessen van kampgenoten. Na de repatriëring belandde het gezin in Nederland, waar het vaststelde dat bijna alle familie was omgekomen. De bittere ervaringen maakten van Lydia een introvert kind dat zich uitte in dans en beweging.

In 1948 vatte Lydia aan de Universiteit Brussel de studie Germaanse talen aan, maar ze bleef ook danslessen volgen. Ondanks twijfels van haar ouders omtrent een toekomst in het dansen, zette ze halsstarrig door. In 1952 organiseerde ze twee recitals in het Paleis voor Schone Kunsten onder de voorwaarde dat ze zou stoppen bij negatieve recensies, maar die bleven uit. Ondertussen had ze de artiestennaam Lydia Chagoll en de Belgische nationaliteit aangenomen. De bal ging aan het rollen, de aanbiedingen kwamen vanzelf en ze maakte ook naam met balletten in tv-shows. Ze begon ook met lesgeven aan kinderen in de Muntshouwburch en behaalde het diploma van danspedagoge

aan de Ecole Supérieure des Etudes Chorégraphiques (sic) te Parijs. Haar pedagogische opvattingen en een pleidooi voor de opwaardering voor de danskunst reflecteren zich in haar boeken *Plaidoyer pour le Ballet belge* (1960) en *Précis de l'enseignement de la danse classique* (1965).

In 1966 maakte Lydia haar droom waar, ze richtte een internationaal balletgezelschap op, Ballet Lydia Chagoll, waarmee ze hoofdzakelijk eigen creaties opvoerde voor kinderen en de jeugd.

Gebrek aan subsidies maakte in 1970 het voortbestaan van het gezelschap onmogelijk. Deze ontgoocheling, een scheiding en problemen met de halswervels deden Lydia stoppen met ballet.

Het idee om de balletten te verfilmen bleef en bracht haar in contact met Frans Buyens. In 1973 werkte ze een choreografie uit voor de film *Waar de vogeltjes hoesten* en was ze montageassistente. Vervolgens was ze ook script- en regieassistente bij documentaires van Frans Buyens.

Chagoll uitte zich cinematografisch met een eerste kortfilm gebaseerd op kindertekeningen over het leven in een stad van de toekomst, *Laat mij minstens een beetje zon* (1975).

Internationale weerklank kreeg ze met *In naam van de Führer*, een documentaire over het arische en niet-arische kind onder het naziregime die veel ophef maakte (1977). Er volgden nog een publicatie, kortfilms en documentaires met betrekking tot dit thema. Haar persoonlijk engagement ten aanzien van verdraagzaamheid en haar inzet voor het lot van kinderen loopt als een rode draad door haar leven. De Lydia Chagoll-Stichting Voor de glimlach van

een kind, werd opgericht in 1978 om ook anderen aan te moedigen zich het lot van kinderen aan te trekken. Deze stichting werd in 1994 ontbonden, maar kreeg onmiddellijk een vervolg als Fonds Lydia Chagoll binnen de Koning Boudewijnstichting. Jaarlijks wordt de Lydia Chagoll-Prijs toegekend aan een persoon, groep of vereniging die verdienstelijk werk levert ter bevordering van het respect voor kinderen.

Enkele jaren na haar documentaire, sneed ze voor de film *Voor de glimlach van een kind* (1982) een nieuw taboeonderwerp aan: kindermishandeling. Hieruit vloeiden weerom sociale activiteiten voort, over heel België werd een campagne gevoerd over de problematiek van kindermishandeling. Lydia Chagoll was medestichtster van het vertrouwensartscentrum, SOS-Enfants/SOS-Kinderen (1983) en stichtster van de werkgroep Kinderen in Gevangenissen (1985).

Ondertussen maakte ze ook corealisaties met Frans Buyens, zoals *Tango-Tango* (1993) en *Weten Waarom* (1997). In die jaren publiceerde ze ook verhalen, *Het toekomstige verleden jaar* (1998), gedichten, *La vieille dame et la fille nomade* (1999) en leverde ze bijdragen voor publicaties, *De huid voorbij* (1994). Een ander initiatief, Ik wil leren v.z.w., dat kinderen met moeilijkheden in de lagere school wil helpen, kwam niet tot volle ontwikkeling.

Ze verleende haar medewerking en inzage in haar archief betreffende haar danscarrière voor het boek *Lydia Chagoll 25 jaar ballet* dat in 2000 verscheen. Ze schreef ook nog een kinderopera met en voor kinderen, *Maitre Tsa* (2002).

Na de dood van Frans Buyens in mei 2004 nam Lydia Chagoll het op zich om de belangrijkste werken uit hun oeuvre uit te brengen op dvd.

Het archief bevat materiaal betreffende de danscarrière van Lydia Chagoll. Het is een mooie weerspiegeling van alle contacten die ze had in de balletwereld, van het lesgeven, en van de problemen inzake het verkrijgen van subsidies over de periode van 1955 tot en met 1972. Ook de volledige voorbereiding van het boek over haar danscarrière werd overgedragen.

Daarnaast is er materiaal betreffende haar sociale activiteiten, meer bepaald de Lydia Chagoll-Stichting Voor de glimlach van een kind, het Fonds Lydia Chagoll en Ik wil leren v.z.w.

Ten slotte materiaal over haar cinematografische projecten, variërend van idee, over script, montage, tot administratie en promotie. Het archief beslaat ongeveer twee en een halve meter verdeeld over 25 dozen.

Z

E

Z

Z

O

R

B

De gevolgen van de fysieke opdeling van een archief voor de archivaris en de onderzoeker

Casus: de opsplitsing van het archief van het Vlaams Centrum voor Integratie van Migranten (VCIM) (1991-2002) en zijn voorganger, het Vlaams Overlegcomité Opbouwwerk Migratie (VOCOM) (1977-1991)

Martijn Vandenbroucke, Amsab-ISG

Een archiefophaling in de praktijk

Toen in de zomer van 1999 Amsab-ISG gevraagd werd of het misschien interesse had voor het archief van het VCIM leek het aanvankelijk een overdracht als zoveel te zullen worden met onverwachte problemen die altijd om het hoekje komen kijken. Dit keer bleken die toch wat complexer.

Een eerste probleem werd veroorzaakt door een (vrij laat) telefoontje van de archiefvormer (beter: de curator, waarover verder meer). Vaak nemen archiefvormers pas contact op met een archiefinstelling als ze geconfronteerd worden met plaatsgebrek of een onverwachte gebeurtenis waardoor ze niet langer hun archief kunnen bijhouden (een overlijden of een verhuis). Dit betekent dat de archiefinstelling er vaak toe gedwongen wordt het materiaal snel op te nemen, zonder het